

ЗАШТИТА ПРАВА ЖРТАВА У ВЕЗИ КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Санкт Петербург, 6-9. јула 2021. године

Добар дан свима,

Уважени Генерални тужиоце Руске Федерације, господине Игору Краснову, поштоване колегинице и колеге, драги пријатељи,

Част ми је и задовољство да у име Републичког јавног тужиоца Републике Србије, госпође Загорке Доловац, чланова присутне српске делегације и у своје лично име поздравим све присутне. Републички јавни тужилац, госпођа Загорка Доловац изражава жаљење што није у могућности да лично поздрави учеснике овако важног и значајног скупа.

Захваљујемо се Генералном тужиоцу, господину Краснову на позиву за учешће на конференцији, доброј организацији и гостопримству, са жељом да данас имамо успешан радни дан, али и прилику да видимо историјске знаменитости и лепоте надалеко чувеног Санкт Петербурга.

Тема ове сесије је заштита јавног интереса и гаранције појединачних права у кривичном поступку. У том смислу циљ моје презентације је да укажем на значај улоге јавног тужиоца у Републици Србији, како у заштити јавног интереса тако и у заштити жртава у вези са кривичним делом насиље у породици. Устав Републике Србије и Закон о јавном тужилаштву дефинишу јавно тужилаштво као самостални државни орган који гони учиниоце кривичних дела и других кажњивих дела и предузима мере за заштиту уставности и законитости, као и да јавни тужиоци своју функцију обављају у јавном интересу. Увођењем адверзијалног система и тужилачке истраге у национално законодавство Србије 2011. године, којим се укида истражни судија, у потпуности је промењена процесна улога јавног тужиоца који је сада и орган поступка, те који је поред основне функције гоњења учинилаца кривичних дела дужан да предузима и мере за заштиту људских права у кривичном поступку.

Србија је потписала бројне конвенције, протоколе и повеље који садрже људска права са циљем да унапреди домаћи правни оквир кривичноправне заштите у области људских права у складу са међународним стандардима, као и подизању свести стручне и опште јавности о потреби поштовања људских права и слобода. С обзиром на тему излагања истакла бих да је Србија 2013. године потписала Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици донету 2011. године у Истанбулу. Међутим, само постојање законодавног оквира без његове брзе и делотворне примене није довољно за испуњење позитивних обавеза које је држава преузела у циљу заштите људских права и слобода. Наиме, поред правног оквира ништа мање нису значајни правни инструменти и механизми за заштиту људских права, као репресивно деловање. Обим и заштита људских права најбољи су показатељи односа између државе и

грађана. Право на правду могуће је остварити само ако постоји ефикасан систем заштите људских права. Најзначајнија и најефикаснија је свакако судска заштита и то у кривичном поступку.

Дозволите ми да се сада осврнем на тему мог излагања, а то је заштита права жртава у вези кривичног дела насиље у породици. Пре свега, желим да укажем да је Републичко јавно тужилаштво последњих година предузело бројне активности у области заштите људских права, посебно на унапређењу заштите права жртава насиља у породици, пре свега жена и деце.

Породица је саставни део друштва, па се породични односи не могу посматрати изван друштвене стварности, односно одвојено од других друштвених односа и појава. Свако друштво настоји да породицу и породичне односе уреди и правно регулише у складу са својим потребама. Отуда и констатација Ерика Фрома да „свако друштво има онакву породицу какву заслужује“. Због сложености савременог друштва и начина живота породица се данас налази у многим психолошким, социолошким, моралним и егзистенцијалним проблемима, услед којих долази до отуђености појединца и поремећаја брачних и породичних односа, који за последицу имају насиље према неком од чланова породице. Тако долазимо до проблема насиља у породици који је постао универзални феномен заједнички за сва друштва, који на различите начине и у различитој мери погађа готово све државе савременог света. Породица је прва болна тачка кроз коју се изражава криза морала и хипокризија друштва.

У упоредном законодавству постоје знатне разлике у погледу инкриминације овог кривичног дела, са напоменом да међународно право, као ни већина националних законодавстава не дефинише породицу, па тако Европска конвенција о људским правима користи термин „породични живот“, док се појам „породична средина“ појављује у Конвенцији о правима детета и Афричкој повељи о правима и доброби детета. Међутим, без обзира на различите термине, циљ је увек исти, а то је друштвена заштита породице у целини, као и сваког члана породице. У складу са тим национална законодавства прописују када се и која кршења породичних обавеза имају сматрати кривичним делом.

Кривично дело насиље у породици је уведено у кривично законодавство Србије 2002. године, у групи кривичних дела против брака и породице. До увођења овог кривичног дела криминална понашања према члану породице санкционисана су кроз нека друга кривична дела, који модел је и данас присутан у појединим државама. Од посебног значаја је доношење *lex specialis* Закона о спречавању насиља у породици који се примењује од јуна месеца 2017. године. Доношењем Породичног закона који по први пут насиље у породици дефинише као друштвени, а не само као лични проблем, заокружен је је систем правне заштите од насиља у породици.

Имајући у виду време које ми је на располагању покушаћу у кратким цртама да представим Закон о спречавању насиља у породици. Овај закон има превентивни карактер којим се уређује спречавање насиља у породици, као и пружање заштите и подршке жртви. Полицијски службеници, јавни тужиоци и судије који примењују закон дужни су да заврше специјализовану обуку према програму који доноси Правосудна академија, о чему се издају сертификати. У складу са овим законом и опште обавезним упутством

Републичког јавног тужиоца у свим јавним тужилаштвима су именована лица за везу-контакт тачке, а у појединим тужилаштвима формирана су и посебна одељења. Образоване су Групе за координацију и сарадњу који одржавају редовно састанке на којима се израђује индивидуални план заштите и подршке жртви. Закон прописује и две хитне мере којима се онемогућава прилазак жртви. Од посебног значаја су Службе за информисање и подршку оштећенима и сведоцима, формиране у тужилаштвима са циљем да се оштећеном, односно жртви пружи информације о њиховим правима и обавезама, кривичном поступку и начину остваривања права. Жртви се може доделити и статус посебно осетљивог сведока, уколико су испуњени законски услови.

Из наведених разлога овом проблему треба прићи системски, на свим нивоима и обезбедити заједничко деловање свих институција које за циљ имају заштиту права жртава насиља у породици.

Хвала на пажњи.

др Јасмина Киурски
Заменик Републичког јавног тужиоца